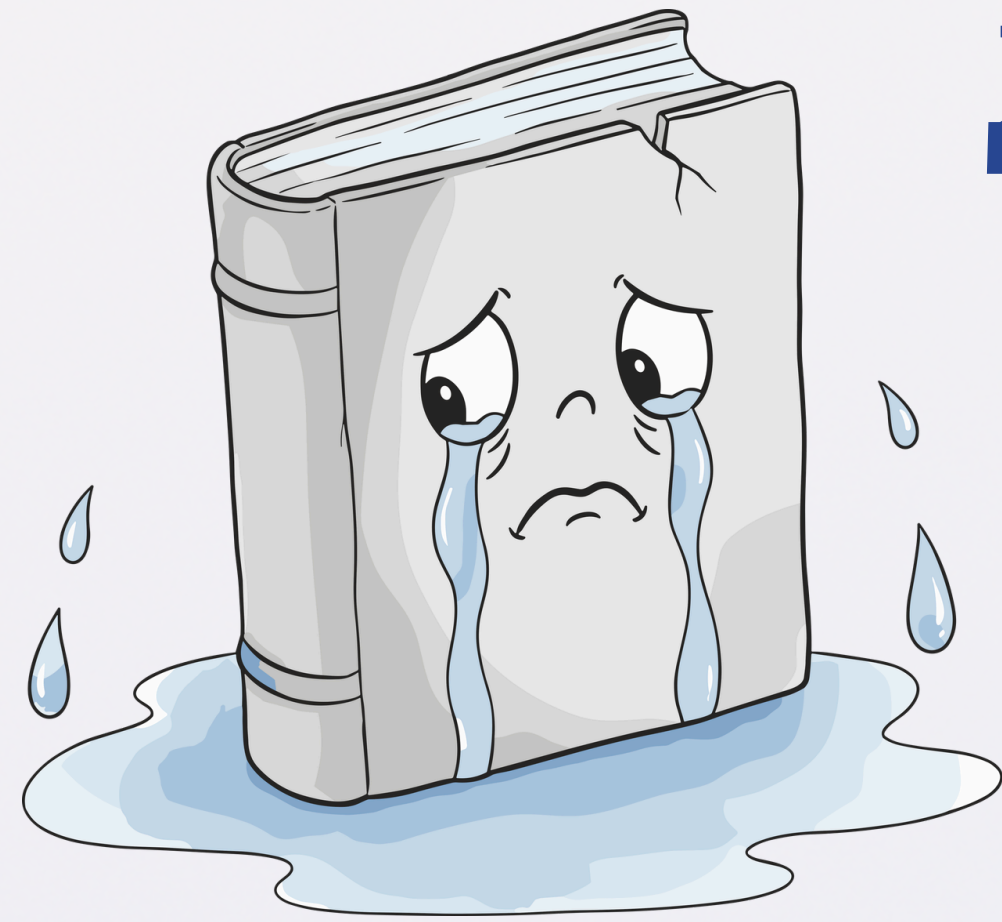

«Освітні втрати: від діагностики — до результату»

Спікер:
Густенко Ольга Олександрівна
вчитель української мови
та літератури
ОДЕСЬКОГО ЛІЦЕЮ №69
ОДЕСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ;
Тьютор I ступеню
Міжнародної Академії Тьюторингу

за матеріалами

Тетяни Едуардівни Швець, д-ра пед. наук,
заступника директора з науково-методичної роботи
Приватної школи «Афіни», м. Київ

Як ви оцінюєте власну компетентність у питанні освітніх втрат?

заряджена/ний
на подолання

01

є певні коливання

02

у стані
рівноваги

03

відчуваю напругу

04

відсутнє світло

05

ОСВІТНІ ВТРАТИ (LEARNING LOSSES)

Недосягнення учнями очікуваних результатів навчання, що визначені освітніми програмами.

Компоненти:

- **навчальні втрати** – будь-які втрати знань, умінь, навичок та/або уповільнення чи переривання академічного прогресу через паузи в навчанні конкретного учня / учениці;
- **виховні втрати;**
- **зниження темпу розвитку особистості**

НАСЛІДКИ: ОСВІТНЯ НЕРІВНІСТЬ + ОСВІТНЯ БІДНІСТЬ

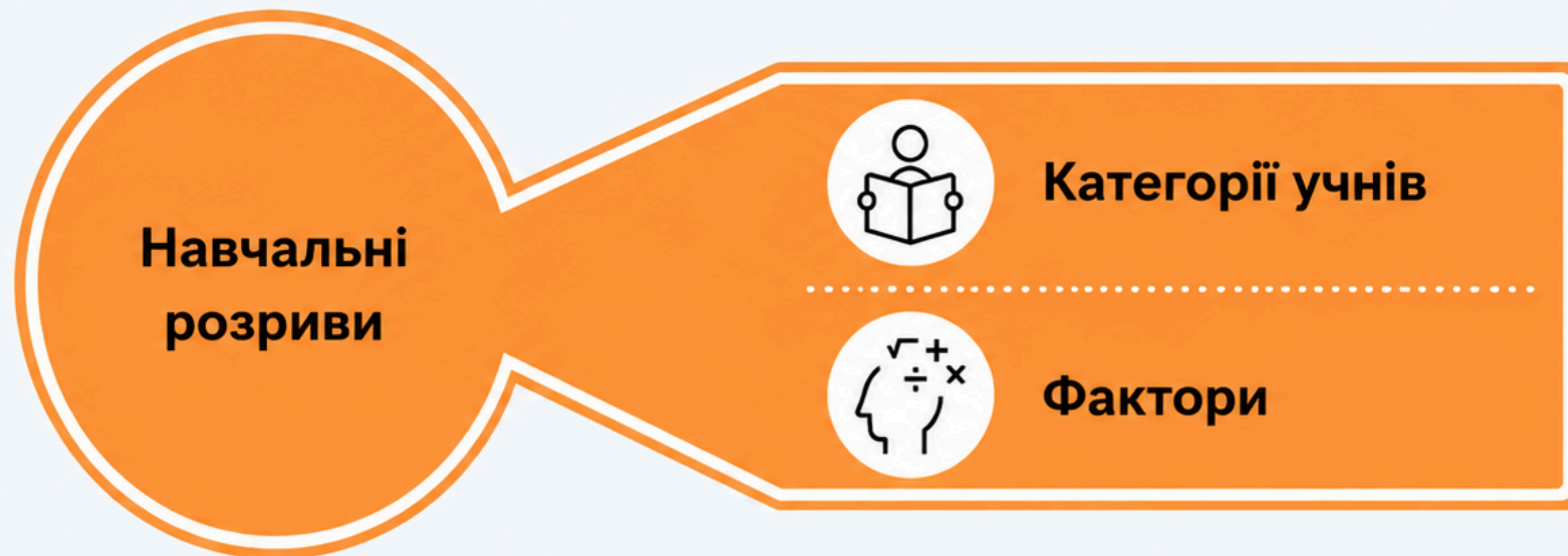

Наслідки освітніх втрат

- **Для дитини:** невпевненість у своїх вміннях, відставання від шкільної програми, менші шанси на здобуття якісної омріяної професії;
- **Для школи й для громади:** низький рівень успішності учнівства, зменшення участі представників громади в освітніх ініціативах;
- **Для майбутнього України:** зниження росту ВВП на наступні пів століття, зростання освітньої бідності та освітньої нерівності, низька конкурентноспроможність українських працівників та компаній на світовому ринку.

Освітні розриви (Learning gaps) – це значна та стійка різниця в академічній успішності між різними групами (категоріями) учнівства.

Розрізняємо поняття

Освітні втрати	Освітні розриви	Освітні прогалини
Загальний системний регрес знань, навичок та соціально-емоційного розвитку (порівняно з нормами).	Нерівність між групами учнів (через доступ до інтернету, навчання в укриттях чи вимушене переміщення).	Конкретні невідпрацьовані теми або недосформовані навички окремої дитини.

Що показує український моніторинг?

ДСЯО: 6-ті та 8-мі класи

Третій етап — **2025 рік**

226 закладів освіти

Математика

4237

шестикласників

4192

восьмикласники

Українська мова

4106

шестикласників

4073

восьмикласники

6 клас →

відносна стабільність

8 клас →

тенденція до зниження,
особливо з математики

Освітні розриви: місце проживання

За результатами **PISA-2022** розрив приблизно еквівалентний:

Село

велике
місто

Читання

майже **5** років навчання

Математика

понад **4,5** року

Природничі науки

близько **4** років

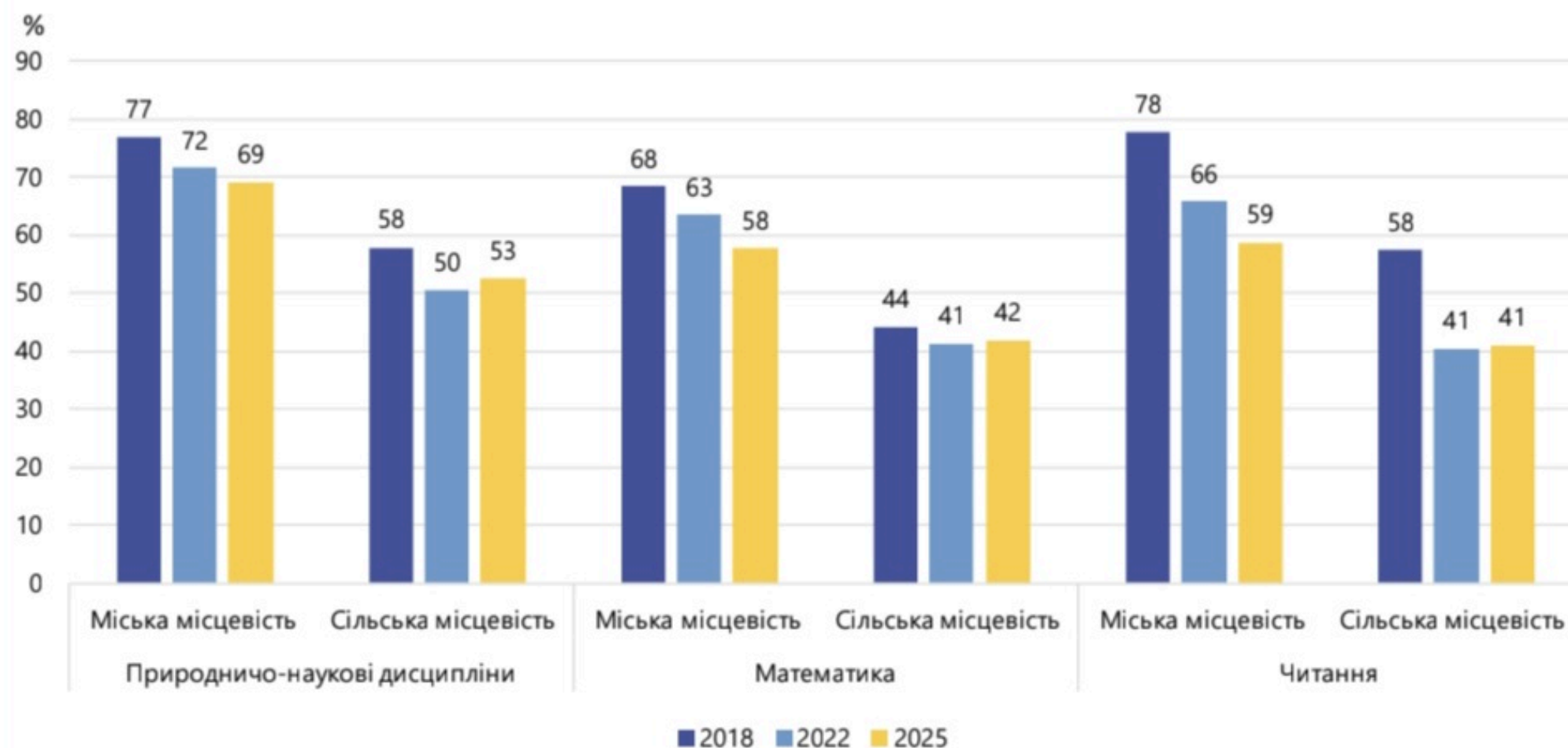
Це **розрив**, а не «втрачені роки».

Навчальні досягнення і зміни в успішності

PISA – 2025

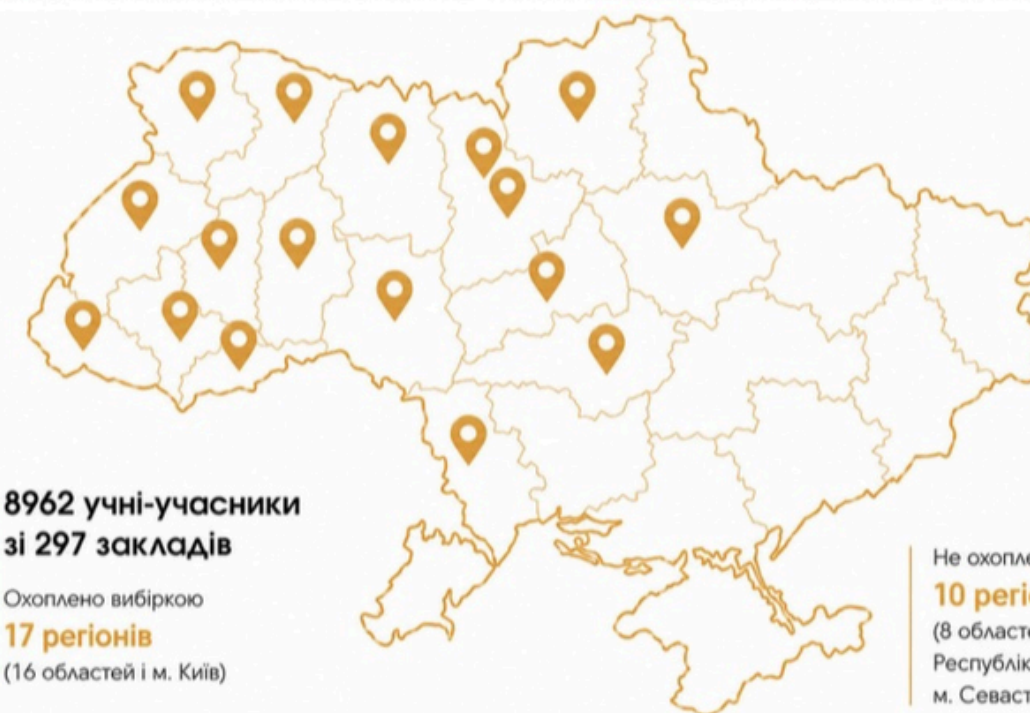
Рисунок 2.21. Частка 15-річного українського учнівства, яке досягло рівня 2 або вищого з природничо-наукових дисциплін, математики та читання за шкалами PISA у 2018, 2022 і 2025 рр., у розрізі типу місцевості

Примітка. 1. Докладніше див. у таблиці Д.11 додатка Д. **2.** Дані PISA-2022 та PISA-2025 представляють результати учнів й учениць із 17 з-поміж 27 регіонів України.

Джерело: база даних PISA-2018, PISA-2022 та PISA-2025.

Рисунок 1.1. Регіони України, учнівство яких узяло участь у PISA-2025

Типові інструменти надолуження освітніх втрат:

- **другорічництво**, тобто пропонування учнівству пройти повторний курс навчання у межах формальної освіти;
- організація **індивідуальних та/або групових занять під час канікул**;
- **репетиторство** за державний кошт;
- створення **інтегрованих класів**;
- **перегляд освітніх програм** з метою їх адаптації до освітніх потреб учнівства;
- розроблення **додаткового якісного освітнього контенту**, акцентованого на темах, що потребують надолуження;
- забезпечення курсів для вчителів із питань ефективних технологій подолання навчальних втрат.

Управлінська самодіагностика

Аспекти готовності школи до системної підтримки учнів

Дзеркало 1.

Чи знаємо ми, хто потребує підтримки?

НАША МЕТА:
КОЖЕН УЧЕНЬ
МАЄ ПРОГРЕС

Хто ці учні?

Яких труднощів
вони зазнають?

Яка природа
цих проблем?

Не просто скільки, а ХТО саме?

Учень	Труднощі	Ймовірна природа	Потребує підтримки
Андрій	● ● ●	прогалини в знаннях	☑
Марія	● ● ●	низька мотивація	☑
Іван	● ● ●	труднощі уваги	☑
Софія	● ● ●	тривожність	☑
Олег	● ● ●	мовні бар'єри	☑

Читання розуміння тексту

Математика базові навички

Увага пам'ять саморегуляція

Мотивація впевненість у собі

Емоційний стан

Дані без розуміння – це просто цифри.
Розуміння без дій – це втрачені можливості.

Яка природа цих проблем?
Пов'язано із:

- ✓ з пропусками занять,
- ✓ дистанційним навчанням,
- ✓ переїздом ,
- ✓ психоемоційними проблемами...

Базові навички

Що вимірюємо: сформованість предметної основи (читання, лічба, письмо), без якої неможливий подальший рух за програмою.

Тема та розділ

Що вимірюємо: рівень засвоєння попереднього навчального блоку, необхідного для успішного старту в новій темі.

Емоційний стан

Що вимірюємо: рівень тривожності, ресурсу та готовності дитини до включення в роботу.

Три рівні діагностики

Карта освітніх прогалів

	Українська мова 9-В За період 2025/2026 н.р.	Морфологія	Синтаксис. Пунктуація Головні члени речення	Другорядні члени речення	Вставні слова. Звертання	Відокрем лені члени речення	Уточнювальні і члени речення	Примітка
1	<u>Авдонькін</u> Ярослав							10
2	<u>Арнаут</u> Андрій Валерійович	Правопис прислівників	Граматична основа					8
3	<u>Даніленко</u> Валерій	Правопис частки не	Тире між підметом і присудком					9
4	<u>Бакал</u> Марина Віталіївна							10
5	<u>Карауш</u> Костянтин							10
6	<u>Бурсанова</u> Дар'я <u>Ренатівна</u>	Правопис заперечних прислівників (з дефісом)	Односкладне дієслівне речення					9
7	<u>Гаврилуца</u> Олександр Володимирович		Різновиди односкладних дієслівних речень					9
8	<u>Гержик</u> Андрій Вікторович							10
9	Головань Анна Андріївна							10
10	Густенко Дмитро Вікторович							10
11	<u>Ільєв</u> Денис Володимирович	Правопис частки не, правопис прислівників	Відокремлені члени речення, розділові знаки при них. Тире між підметом і присудком					7
12	<u>Матєв</u> Максим Віталійович							8
13	Гончарук Кіра Максимівна							9

Запитання для самодіагностики:

Чи існує у нашій школі аналітична таблиця для кожного класу, яка відображає не лише оцінки, але й конкретні теми та блоки, що викликали труднощі, а також перелік учнів, які потребують додаткової підтримки?

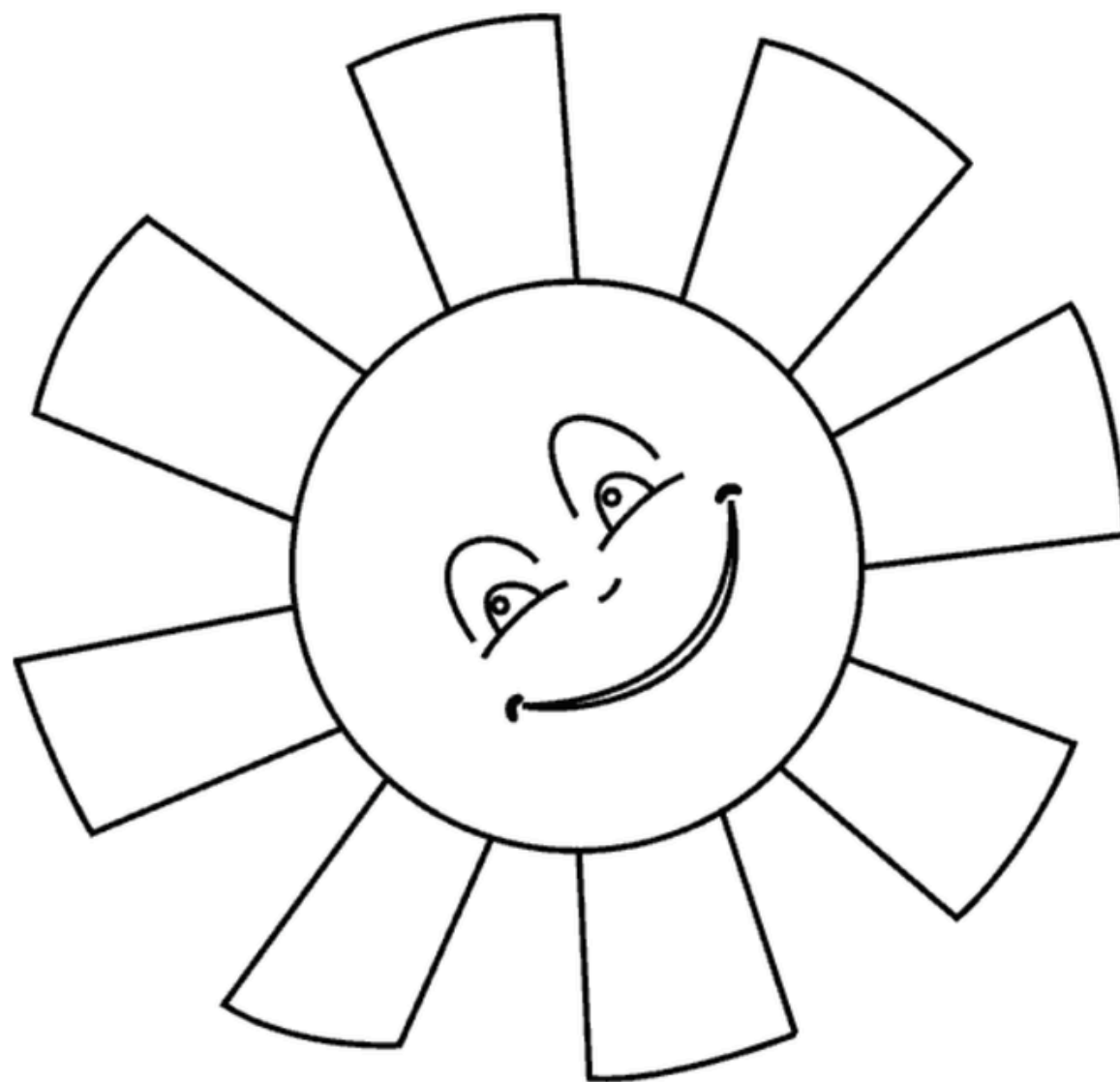

Як визначити потреби учнів?

Не можу уявити своє життя без.....

Не можу уявити своє життя без.....

Запитання до учня 8-го класу:

“Без чого ти не можеш уявити свого життя?”

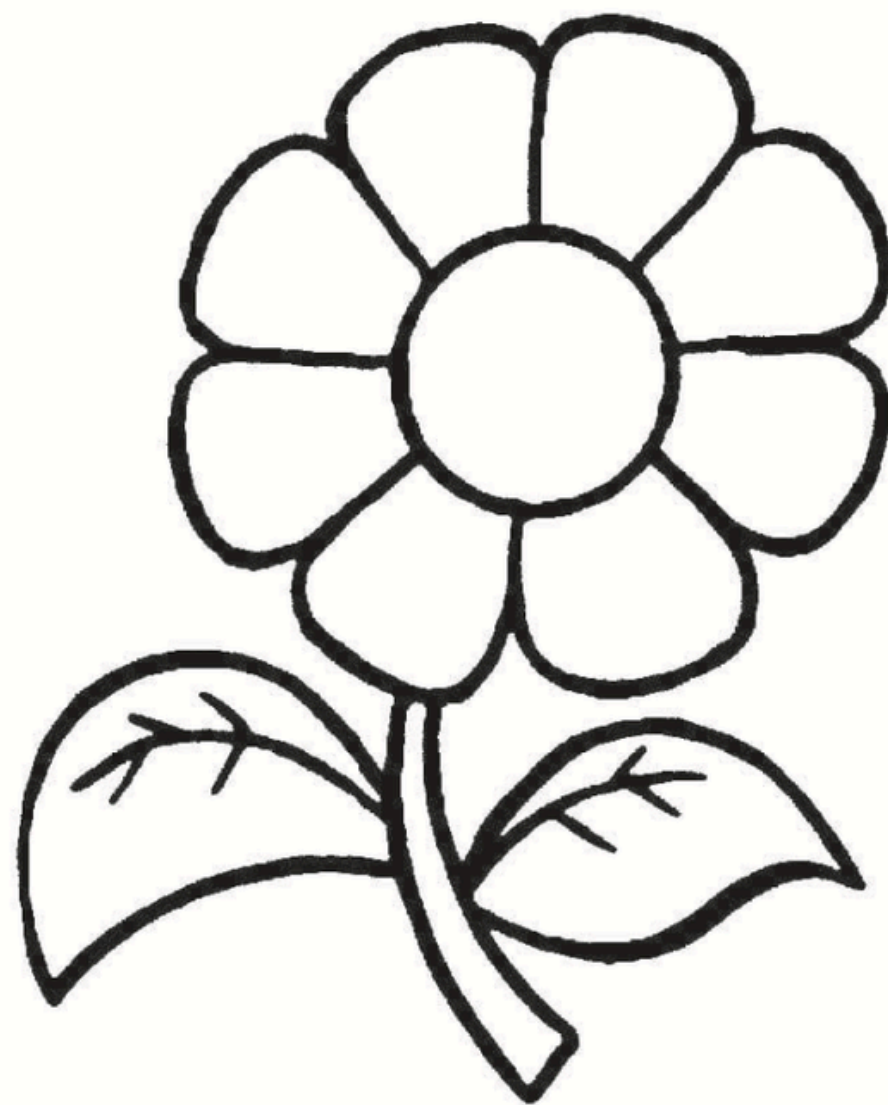
Відповідь учня:

“Не можу уявити свого життя без комп’ютерних ігор та без ґаджетів”

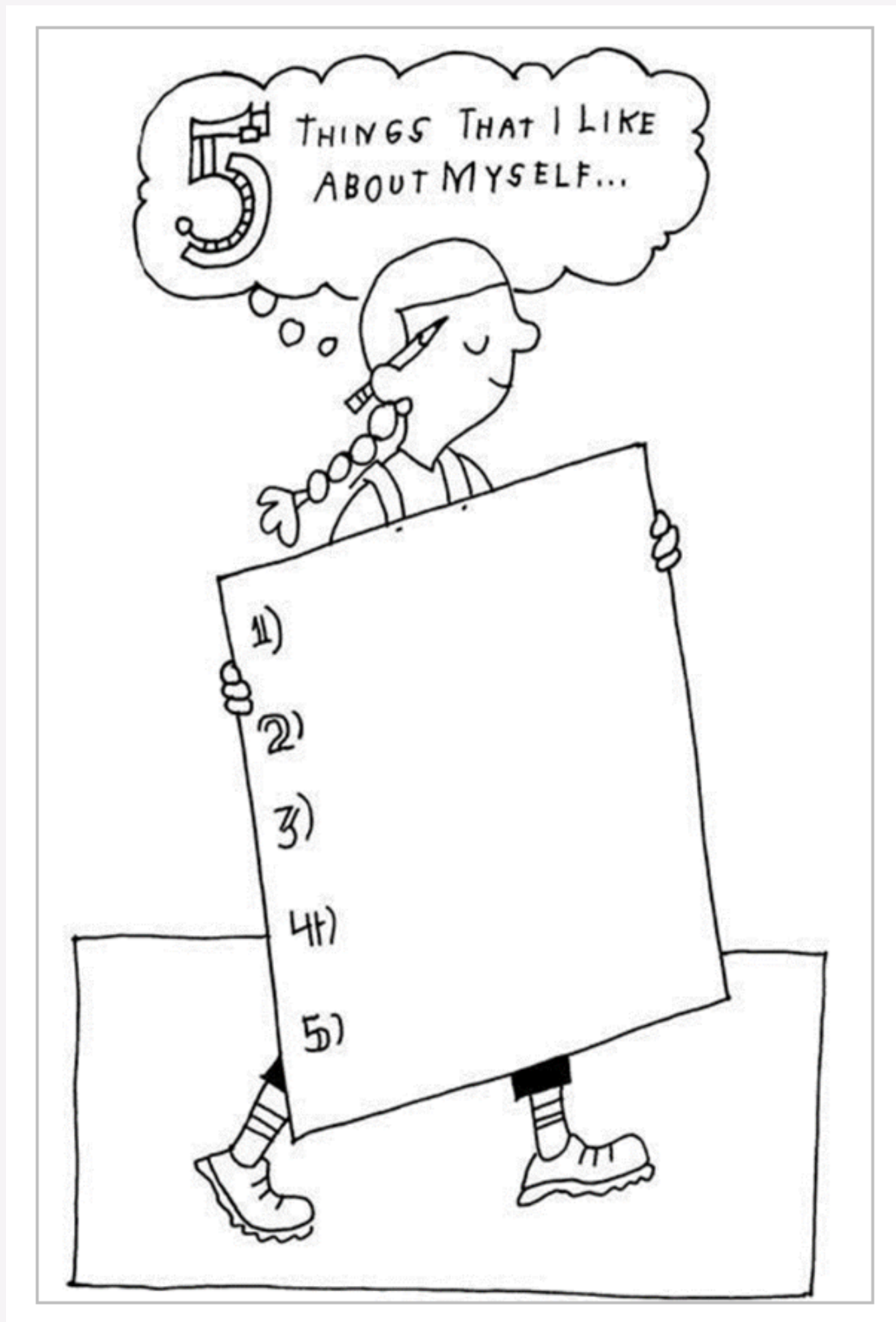
Про що може свідчити відповідь учня?

Що робить тебе щасливим?

5 речей, які я люблю у собі

Вправи на визначення потреб та цінностей учнів

1. Чарівник може виконати 5 твоїх прагнень. Про що попросиш? (6 хв.)
2. Мудрець може відповісти на всі питання. Про що б запитав? (записуємо перших 5 відповідей) – 6 хв.
3. Килим-літак в один момент забере тебе куди бажаєш. Куди б хотів полетіти? (записуємо перші 5 відповідей) – 6 хв.
4. Чарівна машина може зробити все на світі: шити, випікати тістечка, мити посуд, робити іграшки. Що повинна робити чарівна машина за твоїм бажанням? – 5 хв.
5. У тебе є головна книжка країни Імаджинаріум. Про що хотів би дізнатися з тієї книжки? – 5 хв.
6. Ти разом з родиною знаходишся у місці, де все можливе. Можеш робити все, що прагне твоє серце. Що б зробив/ла в такому випадку? – (записуємо перші 5 відповідей) – 4 хв.

Потреби

ЗВ’ЯЗОК прийняття приналежність довіра співпраця турбота спільнота емпатія дружба любов близькість присутність підтримка, допомога бути побаченим і почутим мене розуміють розуміти інших допомагати іншим увага, врахування	НАСОЛОДА ЖИТТЯМ краса зручність легкість веселощі гармонія справедливість радість мир гра, розвага мрії, фантазії ясність, зрозумілість порядок	ФІЗИЧНЕ БЛАГОПОЛУЧЧЯ повітря їжа, вода рух дотик відпочинок, сон безпека сексуальне самовираження	ЦІЛІСНІСТЬ справжність, автентичність чесність самоповага самоприйняття самовираження радіти успіху горювати	РОЗВИТОК виклик творчість натхнення навчання практика	зробити свій внесок бути цінним для інших дія зміна духовність вплив надія	АВТОНОМІЯ можливість обрати власні мрії, цілі рівні можливості свобода особистий простір, особисте життя спонтанність
	СЕНС ЖИТТЯ В ТОМУ, ЩО Я РОБЛЮ					

Дзеркало 2. Чи забезпечуємо ми диференційовану підтримку?

Одна із поширених помилок — припускати, що всі учні потребують однакової допомоги.

Диференціація навчання – це врахування індивідуальних особливостей учнів у тій формі, коли учні готуються на основі деяких особливостей для окремого навчання і здебільшого навчання в цьому випадку проходить за декількома різними навчальними планами і програмами.

Диференційований підход у навчанні

- * Різномірні завдання
- * Надання вибору
- * Динамічні групи
- * Станції допомоги
- * Сесія «запитань-відповідей»
- * Центри інтересів
- * Різні контенти
- * Покрокові інструкції

Три аспекти диференціації.

Зміст: використання різних текстів, задач або прикладів, що відповідають рівню готовності конкретного учня.

Процес: надання різної кількості підказок та регулювання ступеня самостійності під час виконання завдань.

Продукт: дозвіл демонструвати знання різними способами: через усну відповідь, малюнок, детальну схему або письмову роботу.

ПРИКЛАД ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ НА УРОЦІ ЧИТАННЯ / ЛІТЕРАТУРИ

Тема: «Аналіз оповідання»

Завдання: Знайди в тексті абзац, де описується головний герой, та зачитай його.

Дай відповіді на запитання за готовими варіантами (тести з однією правильною відповіддю).

Текст (уривок з оповідання)

Олег був звичайним хлопцем тринадцяти років. Він навчався у сьомому класі, любив читати пригодницькі книжки та мріяв про подорожі. Хлопець був добрим, уважним і завжди готовим допомогти друзям. Найбільше він цінував чесність і ніколи не брехав, навіть коли знав, що правда може його підвести.

Завдання: Вислови власну думку: як би ти вчинив на місці головного героя в кінці твору? Наведи два докази своєї позиції з тексту.

Ситуація (кінець оповідання)

Наприкінці історії Олег дізнався правду, яка могла його врятувати, але водночас поставити під загрозу його друга. Герой повинен був обрати: сказати правду дорослим чи промовчати, щоб захистити друга.

Запитання для самоаналізу:

? Чи пропонуємо ми:

- ✓ 1. Допомогу для учнів з локальними прогалинами.
- ✓ 2. Комплексну підтримку для тих, хто систематично відстає у навчанні.
- ✓ 3. І цільову допомогу для учнів із комплексними труднощами, що поєднують академічні проблеми та психоемоційні виклики.

Дзеркало 3.

Чи є в нашій школі той, хто координує процес?

Одним із найбільш слабких місць у багатьох шкільних системах підтримки є відсутність людини чи ролі, яка б взяла на себе функцію координації.

Запитання для саморефлексії:

- ✓ 1. Якщо у школі є учень, який несе ризик «випадання» з освітнього процесу, хто буде тією людиною, що першою ідентифікує проблему?
- ✓ 2. Хто прийме рішення про те, яка форма підтримки буде для нього найбільш ефективною?
- ✓ 3. Хто простежить за реалізацією й оцінить, чи були ці заходи успішними?

Дзеркало 4.

Чи мають вчителі необхідні умови для підтримки учнів?

Запитання для самодіагностики:

- ✓ 1. Що саме в нашій школі полегшує підтримку учнів і робить цей процес зручним для вчителів? Які чинники, навпаки, ускладнюють цю роботу?
- ✓ 2. Які сфери діяльності вчителя можна оптимізувати або навіть зовсім зняти з нього, щоб звільнити час та сили для більш змістовної і глибокої взаємодії з учнями?

Дзеркало 5.

Чи вимірюємо ми прогрес, а не лише проблему?

Запитання для самодіагностики:

- ✓ 1. Як регулярно та за допомогою яких методик визначається динаміка розвитку учня?
- ✓ 2. Чи отримує він зворотний зв'язок, що дозволяє зрозуміти власні досягнення?
- ✓ 3. Також важливо врахувати, чи є батьки залученими до цього процесу та чи мають вони можливість спостерігати і розуміти поступ їхньої дитини.

Техніка “П’ять дзеркал”

**Дзеркало 1. Чи знаємо ми,
хто потребує підтримки?**

**Дзеркало 2.
Чи забезпечуємо ми
диференційовану
підтримку?**

**Дзеркало 3.
Чи є в нашій школі той,
хто координує процес?**

**Дзеркало 4.
Чи мають вчителі
необхідні умови
для підтримки учнів?**

**Дзеркало 5.
Чи вимірюємо ми
прогрес, а не лише
проблему?**

Рефлексія

Знаю, що ...

Знаю, як ...

Знаю, навіщо...

A collection of dried flowers and branches, including small pink blossoms, white hydrangeas, and feathery pink structures, arranged in a semi-circle around a central text box.

Дякую за увагу!

Джерела та рекомендована література

- 1. Пасічник О., Ліннік О. Посібник із подолання освітніх втрат / МОН України. Київ, 2026. URL: <https://mon.gov.ua/news/mon-opryliudnylo-posibnyk-iz-nadoluzhennia-osvitnikh-vtrat>**
- 2. Юрійчук І. Освітні втрати: що робити й куди рухатись українській освіті / Державна служба якості освіти України. 2023. URL: https://znayshov.com/News/Details/osvitni_vtraty_shcho_robity_Y_kudy_rukhatys_ukrainskii_osviti**
- 3. Державна служба якості освіти України. Як компенсувати освітні втрати: рекомендації для органів влади, засновників і директорів закладів освіти. 2023. URL: <https://sqe.gov.ua/yak-kompensuvati-osvitni-vtrati-rek/>**
- 4. Державна служба якості освіти України. Самооцінювання школи: чекліст на початок II семестру. URL: <https://sqe.gov.ua/samoocinyuvannya-shkoli-cheklist-na-rocha/>**
- 5. Освітні втрати: як учителю їх діагностувати та компенсувати // Освіта.UA. 2026. URL: <https://osvita.ua/school/method/90113/>**
- 6. Освітня платформа «Вектор». Навчання в умовах викликів: інструменти подолання освітніх втрат і підтримки учасників освітнього процесу. URL: <https://vector.uied.gov.ua/uk/mpk/2084/detail/>**

Шановні колеги, поділіться, будь ласка, вашим досвідом надолуження освітніх втрат?

- У ваших закладах освіти;**
- у громадах;**
- в області.**

